

4. Levesszük a rámáról. Elvarrjuk a kezdő és a végződő rafiaszálat.
5. Élénk színű fonállal a két szélen egy befűzést teszünk.

c) *Értékelés:* A szöveg egyenletes sűrűsége, az oldalak egyenes vonala szerint.

Mindkét tárgy elkészítése a tantervben előírt részfeladatok célszerű felhasználását is je-

lenti. A kisszék elkészítése a huzalok hajlításának, szerelésének, darabolásának, egyengetésének gyakorlása. A babalábtörlő a harisnya beszövéséhez kapcsolódik pontosan. Így semmi új fogást, szerszámhasználatot nem kell az órán tanítani. A gyerekek sikerélménye biztosítva van.

Dr. Hencz Aurélné
gyakorló iskolai tanító

MIT VÁROK A NAPKÖZI OTTHONTÓL?

Napjainkban, amikor a rohanó élet egyre növekvő irama mind több és több édesanyát állít a munkapadok, az íróasztalok, a különböző futószalagok mellé, szinte óráról órára fokozódik a napközi otthonok jelentősége. A munkába induló édesanyák és édesapák féltő gonddal küldik gyermekeiket ebbe az intézménybe, hogy a munkaidő tartamára ott kaphassák meg az otthon melegét, majd a szakszerű eligazítást a tanítás területén.

És ha a sok szülő sokféle arcát közelebről megfigyeljük, hamarosan rájövünk, hogy ahányan vannak, szinte annyiféleképpen szeretnék látni a napközi működését.

A sokféle véleményből most egyet szeretnék elmondani: a magamét. Nem úgy mint pedagógus, hanem mint napközis gyermekek édesapja.

Mindenekelőtt abból a megállapításból indulok ki, hogy a napközi otthonok intézménye — mint alakuló társadalmi rendünk annyi más alkotása — fejlődésben van. Ha visszapillantunk a beindulás időszakára, megállapíthatjuk, hogy az azóta eltelt idő alatt hatalmas ütemben fejlődött, terebélyesedett. Az első idők szükségmegoldásait fokozatosan felváltotta és váltja még ma is a menetközben szerzett tapasztalatokból született és kikristályosodott eljárások sorozata.

Gondoljunk itt elsősorban az intézmény személyi és dologi feltételeire. Kezdet kezdetén a néhány lelkes úttörőtől eltekintve inkább büntetésnek, mint megtiszteltetésnek vette sok pedagógus, ha napközis beosztást kapott. Meg nem értve az intézmény lényegét és társadalmi szempontból felmérhetetlen nagy fontosságát, fáradt közönnyel látta el feladatát, és ennek a munkának természetesen nem sok értéke lehetett. Ám az esztendők múlásával egyre több és több nevelő látta meg a kezdeti próbálkozások mögött az új társadalom hatalmas követelő igényét, és igyekezett a saját ötleteivel és munkájával is értékesebbé tenni ezt az intézményt. És ez a sokak vállalkozásából kiteljesedett alkotás ma már a legkiválóbb nevelőgárdát mondhatja magáénak! Ez a testület már az előtte álló nagy cél fontosságának tudatában látja el feladatát. Szakmailag állandóan tovább képezi magát, hogy a munka közben szerzett értékes tapasztalatokat minél gyorsabban gyümölcsöztethessék az egész intézmény vonalán. — Ennyit a személyi feltételekről.

De nem lesz haszontalan dolog röviden számba venni a dologi feltételek területét sem. Az első évek sivár, barátságatlan megnyilvánulásait nem utolsósorban a tárgyi feltételek hiánya okozta. A gyermekek osztályterekben, az unásig megszokott iskolapadok között töltötték idejüket a napközis foglalkozások alatt is. Hiányzott az otthon melegsége, meghitt hangulata, barátságos berendezése. Ez a környezet sötét és nyomasztó volt tanulóknak, nevelőnek egyaránt.

De az évek múlásával, amint az anyagi lehetőségek megengedték, — lassan eltűntek a napközis termekből a megúnt iskolapadok, a katedrával és tartozékaival, hogy helyet adjanak a barátságos kis asztaloknak és székeknek, a virágtartóknak a

falakon, az apró kézimunkáknak, az ablakok fölé simuló függönyöknek! A tárgyi feltételek kedvező alakulása a napközi otthonokat valóban „otthonokká” fejlesztette, ahol most már a gyermek is, a pedagógus is igazán jól érzi magát! Tudom, hogy ez a folyamat nem fejeződött be, tudom, hogy még nagyon sok szép és világos teremre, még nagyon sok kedves felszerelésre van szükség ahhoz, hogy minden gyermekcsoport igazán jól érezze magát a foglalkozások ideje alatt! Ám ez a körülmény nem csökkenti az eddigi eredmények értékét.

A külső szemlélődés után most nézzük kicsit közelebbről az intézmény működését.

A napköziotthonos foglalkozások napjainkban már nem az ötletszerűség jegyében folynak, hanem komoly célkitűzések alapján. Mi tehát a fő feladat, melynek megvalósításán munkálkodni kell?

Meglátásom szerint a legfőbb feladat a *nevelés* és ezt követően csak mint másodlagos cél jöhet számításba az *oktatás* munkája.

Tudom, hogy ezen a vonalon a szülők nagy tábora nincs egy véleményen, éppen ezért röviden elmondom állításomnak indokait.

A gyermekek általában nyolc-tíz órát töltenek az iskolában. Ennek fele iskolai munka, a másik fele napközi otthon. Azt mindannyian beláthatjuk, hogy a gyermek napjának ezt az igen jelentős részét — márcsak egészségügyi megfontolások alapján sem töltheti állandó tanulóssal! Még egy felnőtt szervezetnek is rendkívüli megterhelést jelentene napi nyolc-tíz órai tanulás, nemhogy egy gyermek fejlődő organizmusának! Ha pedig így van, akkor feltétlenül szüksége van játékra, munkafoglalkozásra a tanulás mellett. Ezek a foglalkozások mind időt vesznek igénybe, de ezek teszik a gyermek napjait értékké, szervezetét pedig teherbíróvá! Ha elfogadjuk, hogy a napközis foglalkozásoknak a tanulás mellett tartalmaznia kell a játékot és munkafoglalkozásokat is, — akkor egyúttal be kell látnunk azt is, hogy a tanulás teljes elvégzésére, több esetben nem marad idő. Az átlagos napi négyórás foglalkozásból ebédeltetésre, játékra, munkatevékenységre le kell számítani legalább másfél órát, tehát a tanulásra maradó idő kettő, esetleg két és fél óra. Ez pedig sok esetben nem elegendő a teljes felkészülésre.

Felvetődik a kérdés: hogyan osszuk be a gyermek idejét, hogy minden szempontból jó eredményre jussunk? A válasz egyszerű: a napközi otthonban iskolai feladatainak a nehezebb, problematikusabb részét készítse el, az anyagnak könnyebben elsajátítható felét pedig hagyja otthonra. Így minden tanítási napra alaposan felkészülhet, anélkül, hogy szervezetét a hosszú ideig tartó, megszakítás nélküli tanulóssal esetleg károsítaná! Ez a megoldás természetesen reánk, szülőkre is kötelezettséget ró. De itt meg kell mondanom, hogy véleményem szerint nagyon kifogásolható annak a szülőnek az elgondolása, aki úgy képzei, hogy a napközi otthonból érkező gyermeknek feltétlenül befejezett leckével kell hazatérnie. Lehet, hogy az ilyen eljárás előnyt jelentene olyan értelemben, hogy az esti „második műszakban” a gyermek is tevélegesen vehetne részt — de erről a kényelmes módozatról, éppen az ő érdekében le kell mondanunk! Sőt ezen túlmenően, bizony estéről estére elő kell vennünk az „üzendő-füzetet”, hogy abból tudjunk meggyőződni a napi készülés állásáról. És ha úgy adódik, nekünk is rá kell szánunk öt-tíz percet egy-egy történelem, vagy biológia lecke kikérdezésére, amire a napköziben már nem jutott idő. Ezzel a módszerrel — a szülői ház és a napközi otthon együttműködésével — a tanulás gondja feltétlenül helyes megoldást nyer!

A tanulás problémája után nézzük a *nevelési motívumokat*. Nem egy alkalommal hallottam felvetni a kérdést: mi szükség van a munkafoglalkozásokra, minek a játék a napköziben?

A kérdés ilyen módon való felvetése komolytalan. A válasz megfogalmazása előtt gondoljunk csak arra, hogy vajon mit csinálnak gyermekeink, ha velünk vannak? Napirendjük valahogy így alakul: reggel idejében felkelés, majd a lakás rendbehozása, utána reggeli; ezt követően másfél-kétórás tanulás, azután játék ebédig. A délután hasonló ehhez: komoly munka, játék, pihenés változtatják egymást. És ez így is van rendjén.

De ha így van, akkor miért kifogásoljuk ugyanezt a napköziben?

Igen, mert amennyire fontos gyermekeink haladása a tudományok elsajátítása területén, legalább annyira fontos, hogy a játék és munka világában is helyes úton járjanak! És ennek a célnak a megvalósítása a napközök játék- és munkafoglalkozása.

Nem nehéz felismerni mindkét területen a nevelő szándékot. Nem öncélú időtöltéssel, üres szórakozással állunk szemben, hanem nagyon jól bevált nevelési eszközökkel! Nézzük közelebbről őket.

Az általános iskolába járó gyermekek az elsőtől a nyolcadik osztályig igénylik az életkoruknak megfelelő játékot. A kicsik az egyszerűbb, szórakoztató játékokat, a nagyobbak az összetettebb, elgondolkodtatóbb formákat. És ez így van jól! A csupa-játék kicsi emberkéből csak hosszú folyamat eredményeként alakul ki a csak komoly dolgokkal törődő, de a nemes szórakozást minden életkorban egyformán igénylő felnőtt. A játék, később a nemes szórakozások állandó szükségletei az egészséges emberi organizmusnak. Ezek a helyes mértékben alkalmazott pihentető foglalkozások nagyon értékesen befolyásolhatják az alkotó munka menetét. Ha nehéz fizikai, vagy szellemi munkában kifáradt szervezet a játék, a szórakozás vonalán felfrissülhet, minden bizonnyal jó kedvvel, jó eredménnyel fogja folytatni az abbahagyott munkát!

Gyermekeink napjaik jelentős részét tanulással töltik el. Nélkülözhetetlen tehát napirendjükben a játék, ami számukra is felüdülést, felfrissülést jelent. Ne kifogásoljuk tehát ennek a programnak a szerepeltetését, hanem mi szülők kérjük a napközi otthonok vezetőit, hogy minél több, minél érdekesebb játékkal lássák el gyermekeinket a jobb nevelési és oktatási cél érdekében!

A játékkal nagyon rokon a munkafoglalkoztatások célja és programja. Nemi kétséges, hogy minden szülő értékes, munkát szerető dolgozókat akar adni a társadalomnak! Ennek a célnak a megvalósításához vezető egyik, — de véletlenül sem jelentéktelen lépés, a rendszeres munkára szoktatás mozzanata! A munkafoglalkozásokon a tanulók érdekes kézügyesítő műveleteket végeznek. (Gyékényfonás, huzalmunkák stb., stb.). És a szívesen végzett feladatok teljesítése közben szinte észrevétlenül megszokják a rendszeres munkát, és élvezik az alkotás mindennapi, de nagyon is fontos örömét!

Az eddigiek során foglalkoztam a napközi otthonok életének három legfontosabb területével: a tanulással, a játékkal, a munkafoglalkozásokkal. Úgy érzem, hogy az elmondottak alapján lényegében meg is adtam a feleletet a címben feltett kérdésre: mit várok a napközi otthontól?

Összefoglalva röviden: segítséget várok a nevelésben és tanulásban. A napközi otthon feladatát abban látom, hogy arra a néhány órára, amit a gyermekek ott töltenek, helyettesítsenek bennünket, szülőket elsősorban a nevelés vonalán, és amennyiben az idő engedi, nyújtsanak segítséget a tanulásban is. Ennek a fáradozásnak csak akkor lehet eredménye, ha a szülői házba hazatérő gyermekkel a napköziben

megkezdett munkát mi szülők folytatjuk! Igen, a napközi otthon nem nevelheti fel helyettünk gyermekeinket. Segítséget nyújthat és nyújt is, de helyettünk nem dolgozhat!

Befejezésül egy őszinte kívánságomnak szeretnék hangot adni: fejlődjék, gyarapodjék a napközi otthon intézménye, hogy értékes munkájával új társadalmunk egyik legegésőbb problémáját valóban jól tudja megoldani!

Dr. Várkonyi Nándor

főiskolai tanársegéd

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉV VÉGI HELYESÍRÁSI FELMÉRÉS IV. OSZTÁLYÁBAN

A tanulók és a nevelők munkája szempontjából nagy szerepe van az év végi és az év eleji helyesírási felméréseknek, különösen a IV. osztály végén és az V. osztály elején. Ez a felmérés (vagy ellenőrzés) akkor lesz igazán eredményes és tanulságos, ha olyan szöveget állítunk össze, amely a tantervi követelményeken alapul, tehát nem csupán egy tetszőleges szöveg. Vigyáznunk kell, hogy a szöveg se hosszú, se rövid ne legyen, hanem a tízéves gyermekek tudásszintjének feleljen meg, valamint annak az igénynek, hogy a szöveg tollbamondása útján megbízható képet kaphassunk az alsó tagozatból a felső tagozatba lépő tanulók helyesírási tudásáról.

Ilyen szempontok szerint került sor az alábbi szöveg összeállítására:

Októberben Erzsiek a Tisza folyó melletti hosszú utcába költöztek. A csongrádi pajtások legtöbbször mindig szeretett játszani. Hát a tanulásnál nem lesz-e baj? Erzsínél biztosan nem, mert ő beosztja az időt, és csak olyankor játszik az egyik ismerős kislánnyal, amikor munkáját már elvégezte. Kedden is ötöt (betűvel!) kapott nyelvtanból és helyesírásból.

Ez a 49 szóból álló szöveg mindössze öt mondat, de helyet kaptak benne a következő főbb alsótagozati helyesírási követelmények:

1. A mondatok kezdetének és végének jelölése. Az öt mondat közt egy kérdő és egy összetett mondat is van. Ez utóbbiban a veszszó használatának megfigyelésére is mód nyílik.

2. A múlt idő jelölése: költöztek, szeretett, kapott.

3. A tárgyrag írása: időt, munkáját.

4. A *-ban, -ben; -ba, -be* határozórag megkülönböztetése: októberben, utcába.

5. A tulajdonnevek írása: Erzsiek, Tisza.

6. A melléknév fokozása: legtöbbször.

7. A melléknév végi *ú, ű* és a szövégi *ó, ő* írása: hosszú, folyó.

8. Az *-ul, -ül* képző írása: tanulással.

9. Tulajdonnévből *-i* képzővel alkotott melléknév: csongrádi.

10. Az elől levő igekötőnek és igéjének egybeírása: beosztja, elvégezte.

11. Az *-e* kérdőszó használata: lesz-e.

12. Csongrádon a *t* végű, különösen pedig a *szt* végű igéket sokan helytelenül mondják a kijelentő módban: *mezlássuk* (*mezlátjuk* helyett), *elossszuk* (*elosztjuk* helyett). Hogy legalább írásban sikerült-e kiküszöbölni tanulóinknál ezt a *suksük-özést*, annak ellenőrzésére iktattam szövegbe a *beosztja* szót.

13. Magánhangzók időtartama: a-a, e-é, i-í, o-ó, ö-ő, u-ú.

14. Kétjegyű mássalhangzó kettőzése: mellett, legtöbbször, szeretett, tanulással, kedden.

15. Kétjegyű mássalhangzók a szövegben: cs, gy, ly, ny, sz, zs.

16. Kétjegyű mássalhangzók kettőzése: hosszú, kislánnyal.

17. Amikor három különböző mássalhangzó találkozik egy szóban, a tanulók gyakran kihagyják a középsőt. Ennek ellenőrzésére szolgál szövegünkben a *nyelvtanból* szó.

18. A *j* hang kétféle jelölése: folyó, pajtások, legtöbbször, játszani, baj, beosztja, olyankor, játszik, munkáját, helyesírásból.

19. A szótó felismerése, tehát a szóelemző írás alkalmazására van szükség a következő szavak írásában: költöztek, legtöbbször, játszani (vö. játék), biztosan (vö. bizony), beosztja, játszik, egyik, elvégezte, nyelvtanból. A többi szót — négy kivétellel — a kiejtés szerint kell írni. A négy kivétel: az *utcába* szó és a *ly* betűt tartalmazó szavak (folyó, olyankor, helyesírásból). Ezt a négyet a hagyományos írásmód szerint írjuk.

Hasonló szempontok szerint minden nevelő más megfelelő szöveget is összeállíthat.

A fenti szöveg tollbamondása alapján írt dolgozatokat egy bizonyos mérce (norma) szerint osztályozni is lehet. Előre is megmondhatjuk a tanulóknak, hogy a 49 szóból álló szöveg leírása hány hibáig lesz 5-ös, hány hibáig 4-es stb. A hibák száma szerint az osztály tanulóinak helyesírási sorrendjét is megállapíthatjuk. Ha osztályzatot is adunk a tanulóknak erre a dolgozatra, akkor gyön-